

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА**

Філософський факультет

Кафедра релігієзнавства

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Заст. декана
філософського факультету
Дмитро НЕЛІПА

«31» 08 2021 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ІСТОРІЯ СЛОВ'ЯНСЬКОЇ РЕЛІГІЙНОЇ ФІЛОСОФІЇ

для студентів

галузь знань
спеціальність
освітній рівень
освітня програма
спеціалізація
вид дисципліни

03 Гуманітарні науки
031 Релігієзнавство
перший (бакалаврський)
Релігієзнавство
-
обов'язкова

Форма навчання	денна
Навчальний рік	2023/2024
Семестр	VI
Кількість кредитів ECTS	4
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська
Форма заключного контролю	іспит

Викладачі: Конотоп Людмила Григорівна, д.ф.н., професор, професор кафедри релігієзнавства

Пролонговано: на 2022/2023 н.р. (Масінава) «31» 08 2022р.
на 20__/20__ н.р. (_____) «__» __ 20__р.

Розробники: *Конотон Людмила Григорівна, доктор філософських наук, професор, професор кафедри релігієзнавства*

Затверджено

« *26* » *серпня* 2021 р.

Зав. кафедри релігієзнавства

Свєген (Свєген ХАРЬКОВІЩЕНКО)

Протокол № *1* від « *26* » серпня 2021 р.

Схвалено науково - методичною комісією філософського факультету

Протокол від «31» серпня 2021 року №2

Голова науково-методичної комісії *Ірина* (Ірина МАСЛІКОВА)

« *31* » *серпня* 2021 року

Апробовано на 2022-2023 н.р. Збр. №2 від 31.08.2022р.
Маслікова Т.Т. *ТТ*

ВСТУП

1. Мета дисципліни – ознайомити студентів із головними ідеями, найважливішими персоналіями і традиціями слов'янського типу філософування, особливостями включення різноманітних аспектів філософської думки в контекст світової історико-філософської традиції; сформувати систему знань про слов'янську філософію в контексті духовної культури людства; розкрити ключові проблеми слов'янської релігійної філософії від часу її зародження й до початку ХХ століття.

2. Вимоги до вибору навчальної дисципліни:

1. До початку вивчення цього курсу студенти мають знати головні етапи та характеристики філософського та релігійного процесів; основні релігієзнавчі теорії та методи і методика релігієзнавчих досліджень, у т.ч. діалектичний метод, міждисциплінарний та ін.; основні релігієзнавчі поняття та категорії; основи історико-філософської теорії.
2. Вміти збирати та інтерпретувати інформацію щодо феноменів та явищ релігії, релігійних процесів та подій; застосовувати основні терміни, категорії і класифікації релігієзнавства в процесі аналізу релігійних і соціально-культурних явищ та процесів; виявляти сучасні тенденції співіснування різних релігій і конфесій в умовах глобалізації та міжкультурного діалогу, прогнозувати перспективи їх взаємовідносин із урахуванням особливостей перебігу релігійних процесів в умовах глобалізації;
3. Володіти елементарними навичками наукового дослідження та управління інформацією; критичного ставлення та прогнозування стосовно філософських, релігійних, культурних подій та явищ; використання іншомовних фахових релігієзнавчих інформативних джерел.

3. Анотація навчальної дисципліни: дисципліна *«Історія слов'янської релігійної філософії»* знайомить студентів із основами релігієзнавчих досліджень у галузі слов'янської релігійної філософії, методологією та методикою її дослідження. Визначаються предмет, завдання, теоретичні основи, методології, основні напрями та проблематика як сучасних, так і колишніх проблем слов'янської філософії. З'ясовуються соціокультурні засади виникнення та особливості функціонування різних традицій філософування та досліджується соціокультурна динаміка релігійного життя. Розглядаються принципи аналізу філософських і релігійних проблем. Послідовно розглядаються особливості модифікації поглядів мислителів кінця ХІХ – початку ХХ ст.

4. Завдання (навчальні цілі) – ознайомити студентів з існуючими методологіями та підходами до історії слов'янської релігійної філософії; вченнями, теоріями, концепціями мислителів; виявити інтелектуальні передумови формування філософської традиції, її взаємозв'язок із західноєвропейською філософською думкою; проаналізувати головні напрями слов'янської філософії в їх послідовності, взаємодії та взаємовпливах; проаналізувати найбільш значущі тексти, що репрезентують головні смисли слов'янської традиції філософування; виявити рівень актуальності слов'янської філософської спадщини в контексті сучасної культури; сформувати у студентів навички компаративного філософського і релігієзнавчого аналізу та сучасного прочитання філософських текстів, їх інтерпретації та аргументації; сформувати розуміння особливостей слов'янської філософії; виявити філософський зміст літератури і мистецтва, світоглядних пошуків мислителів; обґрунтувати соціокультурне значення філософської антропології.

Дисципліна спрямована на формування наступних програмних компетентностей:

ЗК 2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства.

ЗК 4. Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК 8. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ФК 3. Здатність застосовувати багатоманіття методологій релігієзнавства при вивченні феномену релігії.

ФК 5. Здатність аналізувати сутність, властивості та інші системні характеристики феномену релігії із застосуванням спеціальних методів релігієзнавства.

ФК 7. Здатність застосовувати знання про основні форми та тенденції виникнення нових релігійних віровчень, рухів та організацій для розв'язання складних спеціалізованих задач і практичних проблем релігієзнавства.

5. Результати навчання:

В результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

Результат навчання (1. знати; 2. вміти; 3. комунікація 4. автономність та відповідальність)		Методи викладання і навчання	Методи оцінювання	Відсоток у підсумковій оцінці з дисципліни
Код	Результат навчання			
	Знати:			
1.1	предмет, методи, теоретичні основи філософських і релігійних досліджень мислителів	Лекція, самостійна робота	Усні доповіді, письмова контрольна робота, іспит	6
1.2	основну проблематику слов'янської традиції філософування	Семінар, самостійна робота	Усні доповіді, презентація самостійного дослідження, іспит	6
1.3	принципи методології релігієзнавчих досліджень у галузі релігійної філософії	Лекція, самостійна робота	Письмова контрольна робота, іспит	7
1.4	виявляти впливи найважливіших ідей слов'янської релігійної філософії на сучасні філософські, релігійні, культурологічні й соціально-політичні вчення, теорії та концепції;	Лекції, самостійна робота	Усні доповіді, дискусії, письмова контрольна робота, іспит	10
1.5	головні аспекти проблем філософії й релігії в Україні й світі; визначати загальнокультурні контексти виникнення конкретних філософських традицій та способі філософування; інтерпретувати головні вчення, теорії й концепції слов'янських мислителів.	Семінари, самостійна робота	Усна доповідь, письмова контрольна робота, іспит	6
1.6	проблематику слов'янської філософії, історію її виникнення та розвитку, місце в системі культури; умови актуалізації людської сутності, ціннісні	Семінари, самостійна робота	Презентація самостійного дослідження, іспит	5

	орієнтації особистості; розуміти роль гуманізму та моральнісних зобов'язань людини у ставленні до себе і до інших людей.			
	Вміти:			
2.1	інтерпретувати та репрезентувати в ясній формі зміст та специфічні особливості слов'янської філософії, пояснити специфіку взаємодії філософії й релігії в слов'янській традиції філософування; користуватися філософськими категоріями для пояснення сенсу власного життя, усвідомлювати їх глибину та смисл;	Лекції, семінари, самостійна робота	Усні доповіді, презентація самостійного дослідження	5
2.2	самостійно готувати навчальні та навчально-методичні матеріали до навчального процесу; експлікувати значення та історію становлення найважливіших концептів слов'янської філософії; використовувати отримані знання для розуміння соціально-історичних процесів, усвідомлювати причини виникнення глобальних проблем сучасності. усвідомлювати, викладати та критично осмислювати філософсько-релігієзнавчу проблематику.	Семінар, самостійна робота	Іспит	10
2.3	користуватися в процесі аналізу головних філософських і релігієзнавчих проблем слов'янської філософії базовими знаннями з історії слов'янської культури, етики, естетики та ін.;	Лекції, семінар, самостійна робота	Письмова контрольна робота	10
2.4	здійснювати експертну оцінку мотивів, норм, релігійних орієнтацій філософів; орієнтуватися в системі цінностей слов'янської культури; проводити компаративний аналіз смислів української культури;	Семінар, самостійна робота	Усні доповіді, дискусії, презентація самостійного дослідження	5
2.5	науково аналізувати соціально-значущі проблеми та процеси в Україні, використовувати головні положення та методи гуманітарних, соціальних та економічних наук;	Семінари, самостійна робота	Іспит	5
2.6	готувати рекомендації та матеріали для консультацій представникам міжнародних релігійних організацій	Самостійна робота	Усні доповіді, дискусії, презентація самостійного	5

			дослідження	
	комунікація:			
3.1	використовувати знання іноземних мов для аналізу інформаційних інтернет-ресурсів, читання новітньої релігієзнавчої літератури в підготовці до лекцій та семінарських занять	Семінари, самостійна робота	Усні доповіді, іспит	3
3.2	вести полеміку стосовно питань релігійних відносин в умовах глобалізації та міжкультурного діалогу на основі володіння категоріально-поняттєвим апаратом релігієзнавства.	Семінари	Контрольна робота, іспит	5
	автономність та відповідальність:			
4.1	самостійно шукати та критично опрацьовувати літературу з релігієзнавства, вільно володіти методами обробки, аналізу та синтезу наукової інформації	Самостійна робота	Усні доповіді, дискусії, презентація самостійного дослідження	6
4.2	нести відповідальність за достовірність та політико-ідеологічну незаангажованість проведених релігієзнавчих досліджень і пояснень	Семінари, самостійна робота	Презентація самостійного дослідження	6

6. Співвідношення результатів навчання дисципліни із програмними результатами навчання (необов'язково для вибіркових дисциплін)

дисципліни	Результати навчання									
	1.1-1.2	1.3-1.6	2.1	2.2	2.3	2.4-2.6	3.1	3.2	4.1-4.2	
Програмні результати навчання										
ПРН1. Вільно спілкуватися з професійних питань державною та іноземною мовами усно і письмово, використовувати мови для ефективної міжкультурної комунікації.	+	+			+			+		
ПРН8. Критично оцінювати й аналізувати інформацію різних джерел з релігієзнавчої проблематики.		+	+			+				
ПРН11. Застосовувати релігієзнавче знання та методи наукового дослідження релігії для практичного вирішення сучасних соціокультурних проблем.	+			+			+		+	

7. Схема формування оцінки:

7.1. Форми оцінювання

Контроль знань здійснюється за системою ECTS, яка передбачає дворівневе оцінювання засвоєного матеріалу, зокрема **оцінювання теоретичної підготовки** – результати навчання (знання 1.1 – 1.6), що складає 40% від загальної оцінки та **оцінювання практичної підготовки** – результати навчання (вміння 2.1-2.6); (комунікація 3.1-3.2); (автономність та відповідальність 4.1-4.2), що складає 60% загальної оцінки.

Оцінювання семестрової роботи:

1. **Усна доповідь, доповнення та участь в дискусіях на семінарах:** РН 1.1, 1.2, 1.4-1.6, 2.1, 2.4, 3.1, 4.1 –20 / 40 балів
2. **Самостійна робота** (презентація самостійного дослідження на тему «Проблема свободи в творчості представників слов'янської релігійної філософії»): РН – 1.2, 2.1, 2.4, 2.6, 4.1, 4.2 - 8 / 10 балів
3. **Контрольна робота:** РН – 1.1, 1.3, 1.4, 1.5, 2.3, 3.2 - 8 / 10 балів

Семестрову кількість балів формують бали, отримані студентом у процесі засвоєння матеріалу з усього навчального курсу. Загальна оцінка за семестр складається із балів, отриманих за аудиторну роботу (усні доповіді, доповнення та участь в дискусіях на семінарах) та за самостійні роботи (презентація самостійного дослідження на тему «Проблема свободи в творчості представників слов'янської релігійної філософії»). Всі види робіт за семестр мають у підсумку:

- в максимальному вимірі 60 балів
- в мінімальному вимірі 36 балів

У разі відсутності на семінарському занятті студент має відпрацювати завдання на семінар в письмовій формі.

Підсумкове оцінювання у формі іспиту:

Іспит у письмовій формі – РН 1.1- 1.6, 2.2, 2.5, 3.1, 3.2

Екзаменаційне оцінювання відбувається в письмовій формі. Білет складається з 2 питань, кожне з яких оцінюється за шкалою 20 балів, що в загальному підсумку дає 40 балів за іспит.

Студент не допускається до іспиту, якщо під час семестру набрав менше, ніж 20 балів.

Для отримання загальної позитивної оцінки з дисципліни оцінка за іспит не може бути меншою 24 балів. У випадку, коли студент на іспиті набрав менше 24 балів, вони не додаються до семестрової оцінки (незалежно від кількості балів, отриманих під час навчального періоду). В екзаменаційній відомості у колонці «бали за іспит/ екзамен» ставиться «0», а в колонку «підсумкова оцінка з дисципліни» переноситься лише кількість балів, отриманих під час семестру. Рекомендований мінімум допуску до іспиту – 36 балів

Таким чином, підсумкова оцінка з дисципліни (мінімум 60, максимум 100 балів) складається із суми кількості балів за семестрову роботу (мінімум 36, максимум 60 балів) та екзаменаційної роботи (мінімум 24, максимум 40 балів).

При простому розрахунку отримуємо:

	Семестрова кількість балів	Іспит	Підсумкова оцінка з дисципліни
<i>Мінімум</i>	36	24	60
Максимум	60	40	100

7.2 Організація оцінювання:

Семестрова робота		Семестрова кількість балів	
		Min – 36 балів	Max – 60 балів
Аудиторна робота: усна доповідь на семінарі, доповнення, участь в дискусіях	До теми: 1-10 протягом семестру, згідно з графіком навчальних занять. У разі відсутності студента на занятті, теми необхідно відпрацювати в письмовому	«2» x 10 = 20	«4» x 10 = 40

	вигляді		
Самостійна робота	До теми 1-5: Самостійна робота – презентація самостійного дослідження на тему «Проблема свободи в творчості представників слов'янської релігійної філософії. Студент розглядає ідеї обраного представника.	«8» x 1 = 8	«10» x 1 = 10
Контрольна робота	До тем 1-10	«8» x 1 = 8	«10» x 1 = 10
Загальна семестрова оцінка		36	60

Критерії оцінювання:

1. Аудиторна робота:

Усна доповідь:

4 балів – студент у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно та аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст поставленого завдання, використовуючи обов'язкову та додаткову літературу

3 бали - студент у достатньому обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно його викладає, але може не вистачати аргументації в поясненнях, в основному розкриває зміст поставленого завдання, використовує обов'язкову літературу. Допускаються несуттєві неточності

2 бали – в цілому володіє навчальним матеріалом, але не демонструє глибини знань, не спирається на необхідну навчальну літературу, Має у відповіді суттєві неточності

1 бали – не в повному обсязі володіє матеріалом, фрагментарно та поверхово його викладає, недостатньо розкриває зміст поставлених питань. Має суттєві помилки у відповіді

Доповнення / участь в дискусіях:

3 бали – доповнення змістовне, ґрунтовне, конструктивно доповнює обговорення теми,

2 бали – доповнення змістовне

1 бал – доповнення містить інформацію, що суттєво не розширює дискусію

2. Самостійна робота (презентація самостійного дослідження) та підсумкова контрольна робота:

10-8 балів студент у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно та аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст поставленого завдання, правильно інтерпретує отримані результати, використовує обов'язкову та додаткову літературу, демонструє самостійність, достовірність, незаангажованість здійсненого дослідження / підсумкової контрольної роботи

7-6 балів - студент у достатньому обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно його викладає, але може не вистачати аргументації в поясненнях, в основному розкриває зміст поставленого завдання, використовує обов'язкову літературу, демонструє самостійність та достовірність проведеного дослідження / підсумкової контрольної роботи. Допускаються несуттєві неточності

5-4 балів - в цілому володіє навчальним матеріалом, але не демонструє глибини знань, самостійності у вирішенні поставлених завдань, не спирається на необхідну навчальну

літературу, робота містить суттєві неточності
 3-0 балів - не в повному обсязі володіє матеріалом, фрагментарно та поверхово його викладає, недостатньо розкриває зміст поставлених питань. Має суттєві помилки в роботі. Демонструє не самостійність у виконанні завдань.

7.3 Шкала відповідності:

Відмінно / Excellent	90-100
Добре / Good	75-89
Задовільно / Satisfactory	60-74
Незадовільно	0-59

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ЛЕКЦІЙ І СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

№ п/п	Назва лекції	Кількість годин		
		лекції	семінари	С/Р
<i>Частина перша. Становлення слов'янської релігійної філософії. Історія зародження та розгортання ідей.</i>				
1	Тема 1. Мета і завдання курсу: місце слов'янської філософії в системі світової філософії. Синтез язичництва і християнства в духовній культурі.	4	2	8
2	Тема 2. Проблема обґрунтування «буття» в слов'янській релігійній філософії.	2	2	5
3	Тема 3. Компаративний аналіз східної й західної традицій філософування	2	2	5
4	Тема 4. «Ідеал» соціуму в слов'янській традиції філософування	2	2	4
5	Тема 5. Світоглядні орієнтації слов'янської філософії	2	4	4
6	<i>Самостійна робота.</i> Презентація самостійного дослідження на тему «Проблема свободи в творчості представників слов'янської релігійної філософії».	2	2	15
<i>Частина друга. «Екзистенціали» слов'янської філософії.</i>				
7	Тема 6. Виміри духовності в слов'янській традиції філософування	2	4	5
8	Тема 7. «Добро» і «зло» в слов'янській релігійній традиції	4	2	5
9	Тема 8. «Життя-смерть» як домінанта слов'янської релігійної традиції	4	4	4

10	Тема 9. «Культура» і «цивілізація» - підходи східної й західної традицій	2	2	3
11	Тема 10. Сьогодення України і традиції слов'янської релігійної філософії	2	4	2
11	Контрольна робота	2		
	ВСЬОГО	30	30	60

Загальний обсяг **120 год** в тому числі:

Лекцій – **30 год.**

Семінарських занять – **30 год.**

Самостійна робота – **60 год.**

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна: (Базова)

1. Аверинцев С.С. Софія – Логос. Словник./С.С.Аверинцев. – К.: Дух і Літера, 1999. – 464 с.
2. Аверинцев С.С. Слово Божие и слово человеческое // С.С.Аверинцев. Софія – Логос. Словник. – К.: Дух і Літера, 1999. – С.382 – 391.
3. Дротянко Л.Г. Трансформація людської природи в контексті системи «людина-природа». /Л.Г.Дротянко. – Вісник Національного авіаційного університету. – Серія: Філософія. Культурологія. - № 1 (35). – 2022. – С.5 – 10
4. Дротянко, Л.Г. Комунікації в соціальних мережах і феномен мультикультуралізму./Л.Г.Дротянко //Вісник Національного авіаційного університету. Серія: Філософія. Культурологія. – Т.29 (№1). – 2019. – С.16 – 21.
5. Конотоп, Л.Г. Концепт і концептуалізація: методологія дослідження культури й релігії. – Л.Г.Конотоп. – Вісник НАУ, - Збірник наукових праць.- Серія: Філософія. Культурологія. - №1(35).-2022. – С.11 – 14.
6. Конотоп Л.Г. Компаративне релігієзнавство: методологія і методи дослідження. Вісник Національного авіаційного університету. - Серія: Філософія. Культурологія. 2019. №2 (30). С.18-21. URL: <https://jrnl.nau.edu.ua/index.php/VisnikPK/article/view/14366>
7. Конотоп. Л.Г., Швед, З.В. Слов'янська релігійна філософія: головні особливості та динаміка руху ідей. – Навчальний посібник. – К.6 Літера ЛТД, 2006. – 320 с.
8. Конотоп, Л.Г. Ідеї «споглядання» та «любові» в ісіхазмі та світонастанові слов'янських народів. – Підготовчі матеріали до курсу «Історія слов'янської релігійної філософії». – К.: Стилос, 1977. – 18 с.
9. Конотоп, Л.Г. Релігійна безпека в контексті національної безпеки. – Софія.- № 16.- 2021. С.79.
10. Кримський С.Б. Заклики духовності ХХІ століття: (з циклу щоріч. памят. Лекцій ім. А. Оленської-Петришин, 2002р)/С.Б. Кримський. - К.: Вид. Дім "КМ Академія", 2003. - 32с.

Додаткова:

1. Кримський С.Б. Під сигнатурою Софії /С.Б.Кримський. – К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2008. – 367 с.

2. Кульчицький О. Український персоналізм : філософська й етнопсихологічна синтеза / О. Кульчицький. – Мюнхен-Париж: 1985. – 194 с
3. Тойнбі, Арнольд. Дослідження історії.- Том 1./Пер. з англ. В. Шовкуна. — К.: Основи, 1995. — 614 с.
4. Тойнбі, Арнольд. Дослідження історії. - Том 2. /Пер. з англ. В. Митрофанова, П. Таращука. — К.: Основи, 1995. — 406 с.
5. Berger, P.L. and Luckmann, T. The Social Construction of Reality: A Treatise in the Sociology of Knowledge./P.L. Berger. - Doubleday & Company, New York, 2000. – P.28 – 110.
6. Durkheim E. L'education morale/ E. Durkheim. – Paris. – 1998. – P. 3 – 69.
7. Luckmann, T. The Social Construction of Reality: A Treatise in the Sociology of Knowledge. Berger, P.L. - Doubleday & Company, New York, 2000.-348 p.
8. Naarden, B. Socialist Europe and Revolutionary Russia: Perception and Prejudice, 1848-1923. Cambridge: Cambridge University Press, 2002. – 595 p